

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПОЛТКО ВІКТОР ОЛЕКСАНДРОВИЧ
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 35.071
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

В. О. ПОЛТКО
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
СИМОНЕНКО Леся Іванівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **ПОЛТКО Віктор Олександрович**
допущений до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від «____» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к. е. н., професор
(науковий ступінь, вчене звання) _____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я та прізвище)

«____» _____ 20__ р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ПОЛТКО Віктор Олександрович** захистив
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____
(підпис)

Анастасія ПРУТ
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

ПОЛТКО В. О. Державна політика в сфері фізичної культури та спорту. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

Державна політика в сфері фізичної культури є системою стратегій, програм та дій, які держава вживає для розвитку та підтримки фізичної активності, спорту та здоров'я населення, охоплює широкий спектр питань, від фінансування спортивних закладів та програм до розробки національних спортивних стратегій та законодавства. Державна політика в сфері фізичної культури та спорту є важливим інструментом для розвитку суспільства. Вона сприяє здоров'ю населення, соціальній інтеграції та економічному розвитку. Для успішної реалізації такої політики необхідно враховувати сучасні тенденції та виклики, а також забезпечувати тісну співпрацю держави, громадських організацій та бізнесу.

Ключові слова: адміністрування, політика, фізична культура, публічне управління, законодавче регулювання.

SUMMARY

POLTKO V. State Policy in the Sphere of Physical Culture and Sports. – Qualification work on the rights of the manuscript. Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 «Public management and administration» – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The state policy in the field of Physical Culture is a system of strategies, programs and actions that the state takes to develop and support physical activity, sports and public health, covering a wide range of issues, from the financing of sports institutions and programs to the development of National Sports strategies and legislation. State policy in sports is useful for the development of society. It promotes public health, social integration and economic development. For the successful implementation of such a policy, it is necessary to take into trends and challenges, as well as ensure close cooperation between the state, public organizations and business.

Keywords: administration, politics, Physical Culture, public administration, legislative regulation.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ	8
1.1. Поняття, сутність та історичний розвиток державного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту	8
1.2. Місце фізичної культури та спорту в системі державного управління	14
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	20
РОЗДІЛ 2. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ	22
2.1. Оцінка державного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту Європейському Союзу	22
2.2. Сучасний стан сфери фізичної культури та спорту в Україні	27
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	33
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ	34
3.1. Ключові принципи реформування публічного адміністрування фізичної культури та спорту	34
3.2. Пропозиції щодо зміни законодавства та механізмів залучення додаткових фінансових ресурсів у сферу фізичної культури та спорту	41
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	48
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	57

ВСТУП

Актуальність теми. Спортивні досягнення та заняття фізкультурою відіграють важливу роль у житті сучасного суспільства. Стан їх розвитку та сприйняття з боку соціуму визначає здатність забезпечити рівень здоров'я нації, формування іміджу держави на міжнародній арені, орієнтацію та соціальну адаптацію молоді до сприяння сталому розвитку. Фізкультура й масовий спорт пов'язані з якістю життя різних вікових груп населення. В той же час спорт високих досягнень як сфера професійного розвитку, сектор економіки є механізмом формування міжнародного авторитету держави. Державне адміністрування фізичної культури та спорту є пріоритетом розвитку країни й зазнає уваги як представників органів державної влади, місцевого самоврядування та соціуму. Їх співпраця домотає досягти сприятливого середовища для розвитку з урахуванням інтереси всіх зацікавлених сторін.

Питанням впливу процесів глобалізації та європейської інтеграції на розвиток державного управління в галузі фізичної культури та спорту Україні та висвітлено в роботах В. Баштанника, В. Безкровну, Р. Войтовича, С. Вавренюка, М. Дутчака, І. Кравчука, В. Лукащука, О. Оржеля, Л. Прокопенка, О. Руденка, О. Рудика, М. Рудика та інших науковців. Дослідники актуалізують аспекти реформування вітчизняної системи державного управління, потребу її адаптації до європейських та міжнародних стандартів, визначення національних пріоритетів розвитку, у. тому числі з позиції протекціонізму та сприяння національному іміджу.

Метою дослідження є обґрунтування суті, значення та напрямі державної політики у галузі фізичної культури та спорту. *Завданнями дослідження* стали: 1) розкрити теоретико-методичну сутність, значення та історичні етапи виникнення державної політики у галузі фізкультури та спорту; 2) систематизувати сучасний досвід та практику адміністрування фізичної культури та спорту; внести пропозиції щодо розвитку фізичної культури та спорту в Україні на основі найкращого світового досвіду.

Об'єктом дослідження є процес формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи до становлення та розвитку державно-політики у галузі фізкультури та спорту.

Методи дослідження. Дослідження публічного правління в сфері фізичної культури та спорту використовують різноманітні методи аналітичного характеру з метою оцінки ефективності політичних заходів, зокрема системний огляд літератури (виявлення тенденцій, проблем та досягнень), кількісні методи (оцінка статистичних даних), якісні методи (опитування, інтерв'ю, вивчення фокус-групи), порівняльний аналіз (різних часових періодів, країн, регіонів, рівнів управління, умов з метою виявлення кращих практик), теоретичні підходи (перевірка гіпотез, визначення впливу теорій на розвиток). Ці методи дозволяють отримати комплексне уявлення про ефективність державної політики в сфері фізичної культури та спорту, а також розробляти рекомендації для її покращення.

Апробація дослідження. 1. Соботович П. П., Сорокопуд А. В., Сорокопуд В. А., Полтко В. О. Організаційно-політичні засади формування публічного управління. *Механізми управління розвитком територій*: зб. наук. праць. Ч. 2. Житомир: Поліський національний університет, 2023. С. 350–353.

2. Захарченко Т. В., Кайсин І. В., Козловець І. С., Мазур О. М., Полтко В. О. Практика державного управління в умовах сучасних викликів. *Студентські наукові читання – 2023*: зб. наук. праць наук.–практ. конф. «Студентські наукові читання – 2023» за результатами I туру Всеукр. конкурсу студ. наук. робіт. Житомир: Поліський національний університет, 2023. С. 346–348.

3. Полтко В. О. Державна політика в сфері управління фізкультурою та спортом. *Студентські наукові читання – 2024*: зб. наук. праць Наук.-практ. конф. «Студентські наукові читання – 2024» за результатами I туру Всеукр. конкурсу студ. наук. робіт. Житомир: Поліський національний університет, 2024. С. 107–108.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання сформульованих пропозицій для вдосконалення нормативно-правової бази та управлінських рішень у сфері фізичної культури та спорту. Результати роботи можуть бути застосовані органами державної влади, місцевого самоврядування, а також громадськими організаціями для розробки та реалізації ефективної політики в цій сфері.

Наукова новизна дослідження полягає в систематизації сучасних підходів до формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту в умовах європейської інтеграції. У роботі запропоновано практичні механізми удосконалення публічного адміністрування в цій галузі, що враховують кращі міжнародні практики та сучасні виклики.

Обсяг й структура кваліфікаційної роботи. Робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Вона структурована відповідно до вимог вищої школи, розміщена на 55 сторінках, містить 2 таблиці та 4 додатки. Список літератури включає 60 посилань на використані джерела дослідження.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

1.1. Поняття, сутність та історичний розвиток державного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту

Взаємозв'язок між спортом та політикою є тривалим й поширеним у багатьох країнах світу, визначаючи стан здоров'я суспільства. Наразі неможливо провести межу між світом спорту й політики [11]. Наразі державна політика у сфері спорту включає правила та приписи, які забезпечують політично корисні ресурси. Спорт може сприяти національному будівництву та формуванню міжнародного іміджу [34].

Втручання держави у спорт зафіксовано в історії багатьох країн [2]. Наприклад, уряди міст-держав Стародавньої Греції використовували спорт для підвищення підготовленості громадян до війни та демонструючи власну перевагу щодо інших міст-держав [18]. На початку римської епохи спорт використовувався для військових цілей, а фітнес правлячі еліти розглядали як розваги для контролю народних мас [33]. У «Довге ХІХ століття» посилилася роль спорту та ігор для зміцнення фізичної форми та національної інтеграції (тобто патріотизму) [23], що визнають головною причиною відродження Олімпійських ігор у 1896 р. [31]. За твердженням Джорджа Оруела ігри та міжнародні спортивні заходи стали механізмами пропаганди та опосередкованої війни, означає («Війна без стрілянини») [46]. Наразі спорт та політика нерозривно переплетені і служать для демонстрації економічної, соціальної чи політичної переваги. Визначальною є роль спорту у національній, міжнародній та транснаціональній політиці як засобу маніпулювання у досягненні політичних цілей та підтримки політичної влади [41].

Твердження про те, що спорт як форма культурна має певний ступінь автономії, свідчить, що спорт та спортивні заходи не залежати від ідеологічних

маніпуляцій. Водночас, усвідомлюємо, що спорт та інструменти регулювання відповідної політики використовуються урядами країн з метою ідеологічного переконання [22]. Наразі спорт – це серйозний бізнес, який виконує відповідні функції, контролюється державою, формується й заохочується відповідно до конкретних ідеологічних цілей [25].

В Африці, Азії та Латинській Америці розвиток спорту пов'язаний з гігієною, здоров'ям, обороною, патріотизмом, міжнародним визнанням, інтеграцією, продуктивністю, культурною ідентичністю та національним будівництвом. Спорт виступає провідником соціальних змін, а держава – в ролі пілота, який розглядає спорт як елемент соціальних послуг у сприянні фізичному та психічному добробуту та відпочинку населення [6–7].

Держави втручаються в спорт, намагаючись розвинути фізичну форму і здоров'я громадян з метою національної оборони; підтримки громадського порядку; зміцнення національного престижу; соціальної солідарності; пропаганди політичної ідеології; зміцнення і підтримки легітимності уряду, підвищення морального статусу суспільства, як частини соціального забезпечення та досягнення зовнішньополітичних цілей [6–12]. Ці наміри можуть виходити з внутрішньої або міжнародної перспективи.

Уряди підтримують Спорт та національну оборону через фізичне виховання як засіб підвищення боєздатності населення під час війни [23]. У таких країнах як Німеччина, Данія, Швеція, Англія запроваджено гімнастику в початкових школах з метою збільшення продуктивності праці, військової могутності та економії грошей внаслідок зменшення кількості бідних, поліції та витрат на кримінальний апарат [31]. Спорт – це дзеркало суспільства з позиції відображення його ідеології в конкретний час. Розвиток високих технологій вплинув на національні цілі спорту, тісніше пов'язуючи їх з політичними цілями, відмінними від цілей національної оборони [21].

Механізми соціального контролю досягається двома засобами: ідеологічний контроль та пряме втручання. Ідеологічний соціальний контроль полягає в маніпулюванні свідомістю осіб з метою сприйняття ними панівної

ідеології, а також переконання членів суспільства у дотриманні правил, приймаючи розподіл влади і винагород. Прямий соціальний контроль орієнтований на покарання або нейтралізацію (зробити безсилими) тих, хто відмінний від норм соціальної організації [24].

Соціальна інтеграція як аспект соціального контролю охоплює спектр політичних цілей, включаючи боротьбу зі злочинністю серед неповнолітніх, формування почуття спільності в періоди швидкої урбанізації та інтеграцію різних етнічних груп [32]. Одним із найпоширеніших мотивів участі держави у спорті є переконання, що спорт прищеплює населенню правильні цінності та норми – слухняність, самодисципліну, командну роботу [11–33], а участь у спорті сприятиме соціальній інтеграції й подальшому соціальному контролю.

В Північній Ірландії існувала програма інвестицій у громадські спортивні та рекреаційні споруди, орієнтована на подолання розриву між різними релігійними громадами, а у Великобританії в 1970-х роках роль спорту розглядалася як засіб запобігання молодіжній злочинності [44]. Урядове видання «Спорт і відпочинок» Міністерства навколишнього середовища (Великобританія) в 1975 р. актуалізовувало роль спорту та фізичної рекреації як фізичної активності для багатьох людей, яке робить важливий внесок у фізичний та психічний добробут, замінюючи нудьгу і фрустрацію в місті на активний відпочинок, сприяючи зниженню рівня хуліганства й правопорушень серед молоді [17]. Також зазначається, що спорт посилює соціальну інтеграцію економіки, зважаючи на кодифікацію й раціоналізацію владних структур (керівні органи) сучасного спорту [28]. Вважається, що, спорт є засобом пропаганди традиційних цінностей у суспільстві, таких як гендерні ролі та сексуальність [34]. У США причиною існування дитячих спортивних програм, таких як бейсбол Малої ліги та спорту в школах, є визнання того, що спорт використовується для передачі учасникам і спостерігачам таких цінностей, як успіх у змаганнях, працьовитість, наполегливість, дисципліна, командна робота і підкорення авторитету [21].

Доведено інтегративний ефект спорту як можливості самореалізації політичної опозиції, особливо в умовах репресивних режимів. Так, в Кореї під час японського колоніального періоду (1910–1945) створення спортивних груп стало способом об'єднання корейців проти японської культурної і політичної гегемонії [25]. У Південній Африці в період апартеїду візити іноземних команд давали чорношкірим південноафриканцям можливість висловити [32]. Ще більш прямим і неприкритим способом форми політичної пропаганди спорт використовується для завоювання престижу та підтримки правлячого режиму, його соціальної системи, для отримання політичних переваг, пов'язаних із зовнішньою політикою на міжнародному та внутрішньому рівні [26]. Розрізняють три способи досягнення державою успіхів у цій сфері: 1) відведення спорту центральної ролі у зовнішній політиці; 2) всі держави періодично вважають корисним використовувати спортивні контакти для передачі як позитивних, так і негативних дипломатичних сигналів; 3) держави вважають, що за певних обставин приватні спортивні контакти підірвуть їх загальну зовнішню політику, і вживають заходів, їх запобіганню [3–14].

Правильна й успішна практика міжнародного спорту сприятиме їх інтересам, наприклад на Кубі спорт використовується як ідеологічна підтримка кубинської версії соціалізму, для сприяння формуванню постреволуційного духу національної самобутності та колективної солідарності, за допомогою спорту Куба змогла визначити і розвинути відносини з двома наддержавами [13]). Спортом маніпулюють як засобом поширення ідеалів та цінностей, на службі націоналізму, для об'єднання населення, встановлення спільної національної ідентичності, як засіб вирівнювання відносин з іншими країнами, особливо якщо вдається перевершити їх на світових змаганнях (наприклад, Вест-Індія відзначала Чемпіонат світу з крикету як символічну перемогу над колоніальним гнобителем Англією) [14].

Швидка інтернаціоналізація спортивних змагань та прогрес у галузі медіа-технологій поєднуються, щоб зробити спорт все більш привабливим дипломатичним ресурсом [21]. Стверджується, що спорт є універсальним та

ефективним ресурсом для пропаганди своєї політики з міжнародних питань або щодо конкретних держав [31]. Водночас, стверджується, що спорт займає другорядне місце в міжнародних відносинах і забезпечує, в кращому випадку, слабку символіку [7–10]. Проте, спортивна дипломатія зберігає свою привабливість для урядів, бо міжнародний спорт сприяє досягненню цілей зовнішньої політики, а також завдяки тонкості та гнучкості спортивної дипломатії (одним [1–9]). Одним з найбільших успіхів використання спорту в політичних цілях є спроби поліпшити відносини між США і КНР на початку 1970-х років (у 1971 р. на запрошення Китаю США направили команду з настільного тенісу, за якою за рік поїхала баскетбольна команда: очікувалося, що китайці виграють в настільному тенісі, а американці – в баскетболі, не втрачаючи обличчя ані з однієї зі сторін [28]). Спорт використовувався у такий спосіб у період напруження між США та СРСР (наприкінці 1950-х років американські війська перебували в Лівані, а Британські – в Йорданії, щоб запобігти радянській експансії, – США і СРСР ініціювали щорічні змагання з легкої атлетики, які в цілому надавали можливості для наведення дипломатичних відносин [29]). Окрім встановлення тісніших стосунків між ворогами, спорт використовується як засіб підтримки добрих стосунків із союзниками чи сусідами [9–11]. СРСР стратегічно використовував спорт як дипломатичний та пропагандистський засіб розвитку відносин з географічно близькими державами та незалежними або залежними націями в Африці, Азії та Латинській Америці (у 1986 р. в Пекіні голови спортивних комітетів підписали першу двосторонню угоду про спортивний обмін між Китаєм і СРСР, яка передбачала обмін 40 спортивними групами зі 550 спортсменів та тренерів протягом трьох років, були проведені спільні змагання й тренування з дванадцяти видів спорту [22]; аналогічно США підтримували спортивні зв'язки з Японією: продовження спортивних контактів через бейсбол між Японією і США було націлене на поліпшення відносини [20–27]). Держави часом запобігають участі спортсменів, коли це не узгоджується з їх зовнішньою політикою (такими були кілька Олімпійських бойкотів, включаючи

Африканський у 1976 р. на знак протесту проти триваючих регбійних зв'язків Нової Зеландії з Південною Африкою, Московський 1980 р. після радянського вторгнення в Афганістан [18–21].

Водночас найчастіше спорт використовується з метою формування міжнародного престижу (таким був Чемпіонат світу з футболу в 1970 р. коли виграла Бразилія, демонструючи, що їх спосіб життя рівний або кращий, ніж у розвинених країнах, а країна-переможець стала визнаною в міжнародному співтоваристві). Міжнародний престиж цінується високо й колишнього СРСР, Франції та Південної Кореї пропонували елітним спортсменам фінансові винагороди за здобуття медалей на таких міжнародних заходах як Олімпійські ігри [12–13]; Великобританія популяризує спортсменів-переможців Олімпійських ігор чи інших міжнародних мегаспортивних заходів у ЗМІ, а також вручає їм почесті (наприклад, присвоєння королевою другорядних титулів). Інший мотив використання спорту у зовнішній політиці полягає у просуванні інтересів окремих держав [14] через обмежені дипломатичні стосунки (наприклад, Куба). Метою спортивної дипломатії може стати пошук визнання свого існування у міжнародній системі (приклад, історичний досвід «двох Китаїв», «двох Кореї», «двох Німеччин» [10–18]).

Вивчення розвитку державної політики у сфері фізичної культури та спорту є надзвичайно обумовлене потребою формування й відновлення здоров'я нації, його профілактика та збереження, що передбачає фізичну активність, соціальну інтеграцію, економічний розвиток, міжнародний престиж, глобальні виклики й пов'язані з цим зміни суспільстві, інновації. Державна політика в цій сфері безпосередньо впливає на тривалість і якість життя громадян, знижуючи ризики розвитку хронічних захворювань. Заняття спортом сприяють соціальній інтеграції, формуванню здорового способу життя та попередженню антисоціальної поведінки. Ефективна державна політика сприяє згуртуванню суспільства та підвищенню рівня життя. Розвиток спорту стає потужним драйвером економічного зростання. Спорт може генерувати нові робочі місця, залучати інвестиції та сприяти розвитку туризму. Досягнення

спортсменів на міжнародній арені підвищують престиж країни, сприяють її популяризації та зміцненню міжнародних відносин. Сучасні соціально-економічні зміни, такі як урбанізація, сидячий спосіб життя, вимагають постійного оновлення державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Пандемії, кліматичні зміни та інші глобальні виклики підкреслюють важливість фізичного здоров'я та активного способу життя [6–11]. Сфера фізичної культури та спорту постійно наразі розвивається, з'являються нові технології, тренувальні методики. Держава повинна впроваджувати інновації, щоб забезпечити конкурентоспроможність своїх спортсменів.

1.2. Місце фізичної культури та спорту в системі державного управління

Державне адміністрування фізичної культури та спорту – це сукупність стратегій, програм та дій, які держава вживає для розвитку та підтримки фізичної активності, спорту та здоров'я населення [27–31]. Ця політика охоплює широкий спектр питань, від фінансування спортивних закладів та програм до розробки національних спортивних стратегій та законодавства. Основні компоненти державного управління у сфері фізичної культури та спорту включає стратегічне планування, фінансування, нормативно-правове регулювання, партнерство, інфраструктуру, досягнення [32–40].

Стратегічне планування передбачає розробку довгострокових стратегій розвитку фізичної культури та спорту, визначення пріоритетних напрямів та цілей. Важливим аспектом залишається забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи (виділення бюджетних коштів на розвиток спортивної інфраструктури, підтримку спортивних організацій та проведення спортивних заходів), розробка та впровадження законів та нормативних актів, які регулюють діяльність у сфері фізичної культури та спорту, співпраця з громадськими організаціями, бізнесом та міжнародними спортивними

федераціями [18]. Регуляторна політика в галузі значною мірою зосереджена у програмних засобах, що включає розробку та реалізацію програм, спрямованих на популяризацію фізичної активності серед різних верств населення, розвиток спорту для всіх, підготовку спортивного резерву в межах наявної спортивної інфраструктури (включаючи спортивні зали, стадіони, басейни та інші об'єкти) та за підтримки спортсменів високого класу, зокрема забезпечуючи їх участь у міжнародних змаганнях [23–39].

Сучасні тенденції розвитку державної політики у цій сфері включають індивідуалізацію спорту (перехід від масового спорту до задоволення індивідуальних потреб), розвиток спорту для всіх (забезпечення доступу до спорту для всіх верств населення), збільшення ролі приватного сектору: (залучення приватних інвестицій у розвиток спорту), увага до соціальних аспектів спорту (використання спорту як інструменту соціальної інтеграції та вирішення соціальних проблем) [25]. Держава відіграє важливу роль у розвитку фізичної культури та спорту. Вона створює умови для розвитку спорту, забезпечує фінансування, розробляє законодавство та сприяє міжнародному співробітництву [29]. Сучасні виклики для державної політики у цій сфері включають зменшення фізичної активності серед населення, старіння населення, конкуренція за фінансування, зміна кліматичних умов, допінг. Основні цілі державної політики у цій сфері зазвичай включають здоров'я населення шляхом заохочення регулярних фізичних навантажень, соціальну інтеграцію через спорт, особливо серед молоді та людей з обмеженими можливостями, економічний розвиток через створення нових робочих місць у спортивній індустрії, розвиток спортивного туризму, підвищення міжнародного престижу країни через досягнення спортсменів [1–13].

Відповідно до наших досліджень основні аспекти державної політики в цій сфері включають: 1) розвиток спортивної інфраструктури (будівництво та модернізація спортивних об'єктів, таких як стадіони, спортивні зали, басейни тощо, щоб забезпечити доступність для широкого кола населення [4–10]); 2) підтримка масового спорту (заохочення участі громадян у спортивних заходах

через організацію масових спортивних подій, програм для різних вікових груп та соціальних категорій [21–27]); 3) освітні програми (впровадження програм фізичного виховання в навчальних закладах, а також проведення освітніх кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності про важливість фізичної активності [12–17]; 4) фінансова підтримка (надання грантів та субсидій спортивним організаціям, клубам та окремим спортсменам для розвитку їхньої діяльності та участі в змаганнях); 5) міжнародне співробітництво (участь у міжнародних спортивних організаціях та змаганнях, обмін досвідом та кращими практиками з іншими країнами) [41]. Ці заходи спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку фізичної культури та спорту, що в свою чергу сприяє зміцненню здоров'я нації та підвищенню рівня життя громадян.

У ХХ ст. створено близько шістдесят нових держав як результат процесу деколонізації після двох Світових воєн [8–11]. Багато з них зіткнулися з проблемою формування почуття національної ідентичності, подолання расових, племінних або майнових відмінностей. Бажання об'єднатися проти спільного ворога не ставлячи під загрозу стабільність держави, зміцнюючи лояльність до неї реалізовувалося через спорт [24].

Певні види спорту стають символом нації. Тісний зв'язок спорту та національною ідентичністю став каналом транслявання почуття колективної образи та суспільної самосвідомості. Поширена політична роль спорту полягає у формуванні та зміцненні суспільної/національної ідентичності («спортивний націоналізм») [25]. Наприклад, Німецька Демократична Республіка (НДР) і Радянський Союз використовували спорт для розвитку соціалістичного націоналізму [20], виховуючи почуття національної ідентичності, відмінної від Західної Німеччини, розвиваючи соціалістичну особистість [11–18]. Сучасні держави прагнуть не лише національної єдності та ідентичності, а й міжнародної арени, де демонструють ідентичність та індивідуальність, використовуючи загальний набір культурних символів (національні гімни, прапори та кольори, поштові марки, збройні сили та олімпійські види спорту)

[11–22]. Успіх у спортивних заходах, і особливо в організації спортивних заходів, забезпечує сприятливий і некритичний фон для параду національних досягнень (так, перемога Франції на чемпіонаті світу з футболу 1998 р. стала можливістю продемонструвати цінності державної служби, інтеграції Франції та традиційних французьких цінностей на міжнародній арені) [8–12]. Також спорт став інструментом політико-економічних еліт – надбудови «оплату», що ефективно сприяє формуванню помилкової свідомості [26], недооцінюючи спорт у обміні досвідом та ідентичності, незалежно від політичних маніпуляцій (на Олімпійських іграх 1992 р. в Барселоні Каталонія під час кампанії з «каталогізації» ігор, вимагала більшої автономії Каталонії в межах демократичної конституції). Більш тонке розуміння ролі спорту у формуванні ідентичності дозволяє розглядати його як Центральний аспект популярної широких, взаємозалежних відносин із сферами політики, виробництва, культури [21–25]. Значення спортивних досягнень у реалізації ідентичності відіграє багатогранну та розсіяну роль у культурному розвитку та соціалізації, що має значні політичні наслідки (зокрема, канадська єдність, відзначена тріумфом збірної Канади на міжнародних змаганнях з хокею, сприяє зміцненню гегемонії англomовного центрального канадського патріархату та легітимності високих результатів як найвищої міри культурної актуальності у спорті і хоча культурна боротьба відбувалася на кожних Олімпійських іграх, вона була особливо гострою під час ігор в Монреалі в 1976 р. [30] – може мати місце прояв переважання двоїстої, а не поляризованої національної ідентичності та інклюзивного, не виняткового націоналізму, а стабілізуючого чиннику, який сприяє національній інтеграції [29]).

Більш пізнім мотивом для участі держави в спорті є підтримка економічного розвитку. Взаємозв'язок між спортом та економікою можна обговорити двома способами [21–32] через взаємозв'язок між спортом вищих досягнень і економікою, а також масовим спортом. Так, у США 1980-х та 1990-х роках літні види спорту (професійні бейсбольні, баскетбольні, американські футбольні ліги; крикетні, футбольні та регбі-ліги у Великобританії)

просувалися як комерційний продукт [27–28]. Проведення мегаспортивних заходів стало бажаним (наприклад, літніх та зимових Олімпійських ігор, Чемпіонату світу з футболу тощо сприймаються як фінансові вигоди для приймаючої країни чи сприяючи їх національному іміджу, престижу, легітимності уряду як міжнародного туристичного напрямку [6–30], наприклад, економічний ефект Євро-96 у Шеффілді за витрат на відвідування склав 5,83 млн. фунтів стерлінгів і створив 154 додаткових робочих місць; на 4-му чемпіонаті світу з плавання серед майстрів 1996 р. витрачено 3,59 млн. фунтів стерлінгів та створено 99 нових робочих місць; загальний економічний ефект від обох заходів склав 67 тисяч глядачів, 3 ночі з 70,8 тис комерційної ночівлі та доходи від відвідувачів 9,42 млн. фунтів стерлінгів [12–34]). Мексика, Японія та Південна Корея використовували проведення Олімпійських ігор як можливість продемонструвати імідж сучасних технологічних, організації суспільства та економіки [32]. Масовий спорт та відпочинок також сприяють національній економіці (у 1985 р. витрати на спорт склали 6,9 млрд фунтів стерлінгів, з яких 4,4 млрд. фунтів стерлінгів – витрати споживчого сектора, а у 1995 р. ці витрати склали 10,4 млрд. фунтів стерлінгів, або 2,33% від загального обсягу споживчих витрат [25–33]. Додана вартість економіки Великобританії в 1995 р. від економічної діяльності, пов’язаної зі спортом, оцінювалася в 9,8 млрд. фунтів стерлінгів, або 1,6% від ВВП [6–29]. У 1995 р. кількість зайнятих спортом у Великобританії становила 415 тис осіб, що на 100 тис осіб більше, порівняно з 1985 р. (1,61% від загальної кількості зайнятих у 1995 р.). Важливість спорту та відпочинку в економіці країн зростає у 1980-х та 90-х роках [29], а отже, участь та зацікавленість у розвитку та забезпеченні спорту та відпочинку з боку Урядів, що тривало й у подальшому [33].

Споживчі витрати можна розділити на такі категорії: 1) витрати, безпосередньо пов’язані з участю в спортивних змаганнях, 2) витрати, пов’язані з переглядом спортивних змагань як глядачів, 3) витрати, пов’язані з азартними іграми. За даними Ради Європи у 1995 р. витрати, пов’язані зі спортом залежали від рівня життя та наявного доходу. У 1990 р. в європейських країнах 2%

загальних споживчих витрат віднесені до категорії пов'язаних зі спортом [35]. У Великобританії у 2000 р вони сягнули 15,2 млрд. фунтів стерлінгів (3 % від загального обсягу споживчих витрат [36]). Роль спорту в економіці за даними Європейської комісії [37] ілюструє його значний вплив на ВВП та зайнятість. Комерціалізація спорту сприяє його розвитку (наприклад, у Німеччині спорт становив 1,4 % ВВП, а у Великобританії – 1,8 % ВВП у 2000 р.) У 1994 р. в ЄС було 60 тисяч робочих місць у виробництві спортивного одягу та спорядження, а у 1995 р. – 450 тисяч осіб, що складає 1,61% від загальної кількості зайнятих. Спортивна індустрія також впливає на економіку через продаж спортивних товарів, організацію спортивних заходів, рекламу, спонсорство та телевізійну трансляцію спортивних змагань [13–17]. На неї припадає 3 % світової торгівлі, при цьому на Європу – 36 % цієї діяльності, а на США – 42 % [2–12, 38]. Олімпійські ігри 2000 р. в Сіднеї розглядалися всіма сторонами як триумфальні і прибутковими [39]. Зростає роль ЗМІ, зокрема на мага спортивних заходах (на Олімпійських іграх 1992 р. у Барселоні 13 тисяч представників преси та телебачення переважали за чисельністю спортсменів-учасників [38]).

Вигоди для інфраструктури приймаючої країни визначені не так чітко. Зростання туризму після проведення великих спортивних заходів є неоднозначним [23]. Великі спортивні заходи вимагають значних коштів як від держави, так і від приватного бізнесу та спонсорів [2–29]. Права на ЗМІ / телебачення коштують чималих грошей, і співвідношення витрат і вигод не завжди відображає економічні переваги, а приховування інформації, наприклад, зниження заявок на участь команди на Олімпійських іграх демонструє неоднозначність позицій сторін [23–38].

Проведений огляд деяких загальних концепцій взаємозв'язку між спортом і державною політикою демонструє відсутність єдиної думки про значення спорту для суспільства [40]. В цілому усталений погляд на спорт як на позитивне і конструктивне явище в соціумі прищеплює цінності, дисципліну і є джерелом зразків для наслідування для молоді [21]. Також оцінка спорту як невід'ємну частину системи, заснованої на класовому пануванні, підтримці

соціального контролю, сприяння накопиченню капіталу за допомогою його (спорту) комерціалізації, культивування ідеологій націоналізму, мілітаризму та сексизму [21] підкреслює реальність і важливість культурного досвіду і цінностей людей як самостійних політичних сил, а також потенціал спорту як конструктивного, так і деструктивного з позиції впливу на суспільство [41]. Будуть вартими уваги зміцнення патріархальних засад, широка підтримка соціальною та політичною елітою прагнення зберегти соціальний контроль та використовувати спорт для заохочення цінностей, що підтримують статус-кво, в першу чергу патріотизму [23]. Самі по собі спортивні традиції, незалежно від того, винайдені вони чи ні, можуть бути як об'єднуючими, так і розділяючими, консервативними та опозиційними [29]. Спорт може набувати так багато різних значень, що він може бути всім для всіх людей, суспільств та урядів, залежно від потреб. Спорт є надзвичайно потужною та впливовою організацією; надзвичайно гнучкий інструмент, але не має жодного домінуючого значення.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Державна політика в сфері фізичної культури та спорту є важливим інструментом для розвитку суспільства. Вона сприяє здоров'ю населення, соціальній інтеграції та економічному розвитку. Для успішної реалізації такої політики необхідно враховувати сучасні тенденції та виклики, а також забезпечувати тісну співпрацю держави, громадських організацій та бізнесу.

2. Спорт є позитивним засобом соціального контролю (підтримання соціального порядку, сприяння соціальній інтеграції або передачі традиційних соціальних цінностей), а використовується для форма дій опозиції підлеглих груп до домінуючих група, їх політичної ідеології та гегемонії. Спорт – це важливий центр політичної соціалізації, який можна заохочувати і яким можна маніпулювати, який володіє динамікою і живе власним життям.

3. Наразі світ спорту стає складнішим і глобальнішим, використання спорту як пропагандистського засобу для демонстрації фізичної, економічної, військової та культурної переваги однієї політичної системи над іншою. Він фігурує у питаннях дипломатичного визнання (або невизнання) і завоювання національного престижу, для соціалізації учасників спортивних змагань. В багатьох державах спостерігається рівну участь осіб, які не є учасниками політичної ідеології певної соціальної системи, або в створенні або перебудові національної ідентичності та державному будівництві. Спорт, особливо мегаспортивні заходи, став для сучасної держави одним з найбільш поширених способів реалізації багатьох амбіцій. Великі досягнення на великих спортивних заходах або успішна заявка на проведення мегаспортивних заходів розглядаються як важливий показник успіху цієї країни-держава на міжнародній арені. Роль засобів масової інформації та глобальних комунікацій визначає, що події тепер дійсно стають світовими, їх можна спостерігати в режимі реального часу практично в будь-якій точці планети.

РОЗДІЛ 2.

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

2.1. Оцінка державного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту Європейському Союзу

У європейському просторі спорт має особливу перевагу в політичному визнанні його як фундаментальної основи побудови більш здорового та сучасного суспільства. Для досягнення цієї мети в останні десятиліття було розроблено кілька стратегій, спрямованих на пропаганду важливості фізичної активності та спорту на всіх рівнях, доступних для всіх без винятку громадян. Прийняття Європейського ідеалу «Спорт для всіх» чітко визначило політичну відповідальність за забезпечення та забезпечення широкого доступу до необхідних умов для поступового впровадження населенням здорових звичок та поведінки, тоді як одночасно борються із зростаючою стурбованістю малорухливим способом життя та пов'язаним з ним ризиком різних хронічних захворювань або серйозні патології. Для боротьби з цією проблемою за останні кілька десятиліть були створені різні інструменти та програми, спрямовані на заохочення держав-членів ЄС не лише проводити державну політику щодо підтримки та просування спорту, але й ефективно діяти як основні провідники змін. Цей майже ідеальний симбіоз між спортом та популяризацією різних регіонів Європи значно покращив як населені пункти, так і те, як ефективно розглядається важливість спорту як соціально-економічного каталізатора.

Спорт став одним із стовпів політики згуртування та розвитку всіх європейських країн [24]. Європейська спортивна Хартія визначає спорт як «всі форми фізичної активності, які за допомогою випадкової або організованої участі спрямовані на вираження або поліпшення фізичної форми і психічного благополуччя, формування соціальних відносин або досягнення результатів у змаганнях усіх рівнів» [36]. З підписанням Лісабонського договору в 2007 р.

Європейський Союз взяв на себе політичну відповідальність за розробку заходів та інструментів державної політики, спрямованих на розвиток фізичної активності та спорту, шляхом делегування та покладання відповідальності за ці дії на кожную державу-члена [22], а досягнення науки та академічних досліджень сприяли розумінню багатьох міждисциплінарних переваг спорту [31], підтримуючи політичні заходи.

Визнано, що організаційна структура спорту в широкому діапазоні географічних контекстів, його економічні, соціальні, культурні переваги для здоров'я та добробуту [13–26], переваги регулярних занять спортом для людей, незалежно від статі, віку, фізичного стану, захворювань та/або патології [77–9] є позитивними з позиції поліпшення фізичного стану, реабілітації та боротьби з серйозними захворюваннями, такими як діабет, ожиріння та проблеми з серцем [1–6]. Ґрунтуючись на існуючих наукових знаннях, а також завдяки масовому поширенню інформації про різні переваги спорту для здоров'я, ми можемо стверджувати, що сьогодні люди краще поінформовані про важливість спорту для формування більш здорових звичок і поведінки [13–23]. Водночас, парадоксом ХХІ ст. є переконлива демонстрація величезної користі спорту у сфері державної політики спостерігається домінування малорухливого способу життя, що впливають на різні вікові групи населення планети [24–29].

Вплив спорту на сучасне суспільство продовжує залишатися темою, що викликає великий інтерес, а його цінність і важливість визнаються на різних рівнях у всьому світі. На сайті Європейського союзу (ЄС – https://european-union.europa.eu/index_en?prefLang=uk) зазначено, що всі рівні управління фізичною культурою та спортом поважають автономію спортивних організацій, а власну діяльність випрацьовують на певних принципах демократії; прозорості; підзвітності в процесі прийняття рішень; представництва всіх зацікавлених сторін [11–22]. Так, в Німеччині питання розвитку спорту є функцією органів влади різних рівнів, які відповідальність за розвиток масового спорту і територіальних громадах. Такий гнучкий підхід є прикладом ефективного управління в цій сфері. Як зазначалося, сфера спорту володіє

потенціалом створення нових робочих місць і внеском в місцеву економіку, володіє потенціалом для стимулювання розвитку регіонів, що актуально для України. Європейська спортивна політика зосереджена на впровадженні державних інструментів і політичних заходів заохочення держав-членів ЄС до популяризації та вдосконалення спортивних звичок, як механізмом боротьби з високим рівнем малорухливого способу життя серед європейців. У 2013–2022 рр. організовано понад 2,6 тисяч міждисциплінарних заходів, 402 (15%) з яких мали міжнародний характер з середньою кількістю 50 спортивних дисциплін на подію, 359 культурних та освітніх заходів, задіяні понад 1 млн. осіб, з інвестиціями 39 млн. євро. «Інвестиційна» роль спорту для економіки передбачає віддачу, що сприяє прийняттю ефективних політичних рішень та позитивним наслідкам у спорті. Двотисячні роки й до тепер в Європі були амбітними з політичної та урядової точки зору у сфері просування спорту, де сформувалося кілька ініціатив та інструментів, які продовжують застосовуватися для розвитку спорту, що має значні заслуги та політичний успіх [30–36]. Однак недостатніми залишаються інструменти та заходи з практичної точки зору, науково-технічного аналізу розроблених програм, отриманих результатів та можливості оцінки спортивної спадщини та конкретних ініціатив [40–42], що знижує оцінку ефективності спорту як інструменту державної політики щодо просування та популяризації здорового способу життя. Прикладом такого підходу є премія ACES Europe, яка щорічно присуджується для «європейських спортивних міст», відображає суть державної політики розвитку спорту, заснованої на європейському принципі «Спорт для всіх», однак реальна цінність заходу не визнана й інтерес до нього недостатній [16], зокрема через критерії оцінки для присудження премії європейським муніципалітетам та брак інформації про вплив і результативність просуваються ініціатив.

Спорт є унікальним інструментом формування здорової поведінки та звичок, які не лише призводять до фізичного та рухового вдосконалення, але також покращують та стимулюють когнітивні та психологічні навички в будь-

якому віці та в будь-яких умовах [21–26]. Цінність спорту на різних рівнях суспільства визначається здатністю отримувати добробут, в той час як заняття спортом роблять їх більш стійкими і наполегливими, більш позитивними і менш песимістичними, а також більш активними в суспільстві [16–17]. З позиції європейської політики, спорт розглядається як важливий і незамінний аспект людського розвитку [22–23]. Заняття ним заохочуються за допомогою інноваційної та стимулюючої державної політики відповідно до Європейської хартії спорту (1992, переглянутої 2001 р.). В той же час у європейській політичній діяльності спорт використовувався як спосіб отримати міжнародне політичне визнання та славу за дефіциту державних інвестицій у регулярні заняття спортом та подолання малорухливого способу життя й бездіяльності (дані Євробарометра фізичної активності та спорту у 2022 р. засвідчують, що показують, що 45,0 % населення Європи ведуть малорухливий спосіб життя, хоча на практиці показник набагато вищий – у 2014–2019 рр. 65,5–75 % населення старші 15 років не займалися жодною фізичною активністю чи спортом [31–38]), що визначає потребу розробки стратегій для розвитку спорту та розширення регулярних занять відповідно до європейських реалій. Спорт значною мірою схильний до скорочення державних інвестицій, особливо в періоди великих соціально-економічних труднощів. Тому необхідно використовувати інноваційні інструменти спонукання держав-члени шукати альтернативи, які гарантують задоволення потреб їх населення, сприяючи підвищенню активності та здоров'я європейців.

Історично та культурно спорт в Європі в останні десятиліття визнаний одним зі стовпів європейського суспільства. Потенціал спорту та його важливість для добробуту європейських громадян, необхідність його доступності для всіх без винятку відображена у цілях політики. ЄС взяв на себе політичну відповідальність за просування спорту шляхом розробки інструментів і політичних заходів, що відображено в Європейській спортивній хартії (1992) і, згодом, в договорі з Лісабона (2007), що дозволило здійснити просування та популяризацію спорту, будівництво та/або реконструкцію

спортивних споруд з використанням коштів та підтримки ЄС. Країни, які історично були менш розвиненими, наприклад, Португалія, отримали більшу вигоду від доступу до фінансування та різних форм підтримки, що дозволило розробити нову державну політику у сфері спорту. Була посилена існуюча політика відповідно до європейських керівних принципів та стандартів [17–23].

Європейське бачення базується на заохоченні та гарантуванні доступу громадськості до спорту як засобу поліпшення як фізичних, так і психічних умов життя в різних географічних регіонах як аспекту колективного добробуту та соціальної згуртованості (національні та європейські державні інвестиції повинні гарантувати, що в межах соціуму та за допомогою спорту усі громадяни матимуть доступ до умов, необхідних для регулярної фізичної активності та занять спортом) через підтримку Федеративної практики молоді, допомагаючи асоціаціям, олімпійським спортсменам, а також пропонуючи різні громадські спортивні послуги, особливо в легкій атлетиці та плаванні, долучаючи широкі верстви населення до міждисциплінарних програм як показника місцевого розвитку, сприяючи широкій обізнаності про довгостроковий розвиток спорту й довгострокові переваги регулярних занять спортом [11–22]. Завдяки підвищенню обізнаності громадян, місцева влада розширила своє втручання, включивши програми для різних аудиторій, починаючи від дітей дошкільного віку до людей похилого віку [11–13].

Наразі спорт стає популярним у повсякденному житті – як змагальна діяльність, як профілактична оздоровча діяльність або як дозвільна, рекреаційна чи освітня діяльність [17–18]. Організація лідерів заохочує також створення нових інструментів політики місцевого розвитку, таких як премія «європейські спортивні міста» [28–32], що підкреслює важливість розвитку спорту, пов'язаного зі спортивними подіями через зростаючий інтерес до спортивних змагань та високий рівень участі, а також через їх здатність викликати інтерес та допитливість як активних громадян, використовуючи спорт як форму соціального вираження [39–43].

Підкреслимо особливу роль місцевого самоврядування, прихильності й заохоченням занять спортом. Проведення заходів – це можливість організаторів заявити про себе й продемонструвати міжнародній спільноті на різних рівнях. Зростання та значимість спорту стали важливим показником розвитку місцевої економіки, тому все більша увага приділяється спортивним заходам як засобу залучення учасників та відвідувачів, намагаючись отримати додану вартість для міст завдяки здійсненим інвестиціям. Відсутність більшої обізнаності та прозорості перешкоджає політичним діям у Європі, які могли б служити міжнародним орієнтиром для інших країн, оскільки особи, які приймають політичні рішення, отримали б ще більшу користь від широкої обізнаності про їх рішення та ролі в інвестуванні в розвиток місцевого спорту та у формування спадщини, пов'язаної з прийняттям більш здорових моделей поведінки та звички їх населення.

2.2. Сучасний стан сфери фізичної культури та спорту в Україні

Актуалізація процесів глобалізації та євроінтеграції зумовлює необхідність постійного вдосконалення механізмів розробки та імплементації державної політики, зокрема у сфері фізичної культури і спорту. Потреба врахування загальних світових трендів, адаптації досвіду нашої країни до передової практики допоможе дати позитивні результати [21]. У численних публікаціях розкрито аспекти перспектив публічного управління фізичною культурою та спортом, галузевим програмам їх розвитку, організаційно-правовим основам формування й розвитку цієї сфери, оцінки ефективності державного управління та підготовці фахівців [22–25].

На думку українських науковців [16–37] за період свого існування стан соціально-економічного розвитку регіонів в Україні характеризувався низкою проблем, зокрема, наявністю значних диспропорцій у регіональному розвитку, низьким рівнем економічного зростання у більшості регіонів, наявністю

депресивних територій, слабкими проявами позитивної динаміки або занепадом соціальної інфраструктури та нестачею у держави коштів для її належного фінансування, що в кінцевому підсумку призвело до низького рівня життя більшої частини населення держави [24]. Тому за таких умов необхідно повною мірою використовувати всі наявні ресурси розвитку, включаючи потенційні можливості спортивної сфери та її роль у розвитку економіки, які вже давно визначені і використовуються в Європейському Союзі.

В Україні стаття 5 Закону «Про фізичну культуру і спорт» свідчить, що державне управління фізичною культурою здійснюється центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування державної політики в галузі фізичної культури і спорту, реалізуючи її за сприяння інших органів державної влади та місцевого самоврядування, відповідно. У ст. 6 Закону зазначено, що центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту, взаємодіє з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування [44]. Державна політика у сфері фізичної культури і спорту спрямована на всебічний розвиток особистості, формування здорового способу життя, пропаганду спорту як засобу досягнення фізичної і духовної досконалості, забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, а також на інтеграцію вітчизняного спорту у світову спільноту. Держава гарантує право кожного громадянина на зайняття фізичною культурою і спортом, створює умови для розвитку фізкультурно-спортивного руху, підтримує спортивні таланти, забезпечує безпеку спортивних заходів, сприяє міжнародному співробітництву у сфері спорту та пропагує здоровий спосіб життя як невід'ємну складову загальнонаціональної культури. Основою державної політики у сфері фізичної культури і спорту є гуманістичні цінності, справедливість, рівність та взаємоповага. Держава прагне створити суспільство, в якому фізична культура і спорт сприяють розвитку особистості, зміцненню здоров'я, формуванню патріотичних почуттів та єднанню нації. Державна політика у сфері фізичної культури і спорту орієнтована на інтеграцію вітчизняного спорту у світовий простір, дотримання міжнародних стандартів та

активну участь у міжнародних спортивних змаганнях. Водночас, зберігаються національні традиції та особливості розвитку фізичної культури і спорту, поєднуючи національні традиції і досягнення зі світовим досвідом в цій області [45].

На думку вітчизняних дослідників, всі програми розвитку фізичної культури і спорту, прийняті за роки незалежності Української держави, не були реалізовані повною мірою через кризові явища у сфері прогресували, заходи щодо вдосконалення системи державного управління у сфері фізичної культури і спорту не принесли бажаних результатів [29]. Тому розвиток державного управління у сфері фізичної культури і спорту характеризується умовами, далекими від раціональних. Ці та інші проблеми набувають особливої гостроти в умовах глобалізації, європейської інтеграції, пост пандемії та військового стану на території країни [45].

В ст. 4 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [44], яка стосується принципів державної політики в галузі фізичної культури і спорту, немає згадки про створення нових робочих місць і розвиток економіки, хоча фізична культура і спорт визнані пріоритетним напрямком гуманітарної політики держави, що забезпечує різноманітність, високу якість і доступність фізкультурно-спортивних послуг для громадян, забезпечення умов для підтримки сфер фізичної культури і спорту; заохочення благодійної діяльності в галузі; орієнтація на сучасні міжнародні стандарти, поєднання вітчизняних традицій і досягнень зі світовим досвідом тощо. Тому лише забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян і просування благодійної діяльності можна побічно віднести до сфери економіки.

За даними Міністерства молоді та спорту України (<https://mms.gov.ua/sport/yediniy-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2023-rik>) у 2021 р. було проведено 1,2 тисячі заходів, до яких долучилися 0,5 млн. осіб, що свідчить про активну спортивну діяльність до початку повномасштабної війни. У 2022 р. кількість заходів зменшилася до 800 (0,3

млн. осіб) через воєнний стан та безпекові обмеження. У 2023 р. кількість заходів зростає до 1,5 тисяч (1,4 млн. осіб долучилися), що ілюструє адаптацію до нових умов та відновлення спортивної активності й пов'язано з активізацією фізкультурно-оздоровчих заходів та залученням більшої кількості населення. Також це обумовлено діяльністю волонтерів, кількість яких за всіма напрямками від початку військових дій на території України зростає з 10 тисяч офіційно зареєстрованих осіб у 2021 р. До 20 тисяч осіб у 2023 р. (<https://opendatabot.ua/analytics/real-volunteers-2023-12>; <https://life.liga.net/all/news/za-posledniy-god-kolichestvo-grajdan-vovlechennyh-v-volonterstvo-vyroslo-vdvoe>). Отже, попри складні умови, кількість спортивних заходів та учасників зростає у 2023 р. і, що свідчить про відновлення та розвиток спортивної активності. Зростання кількості волонтерів демонструє високу громадську активність та підтримку спортивних заходів. Воєнний стан та безпекові обмеження вплинули на кількість заходів та учасників у 2022 р., але адаптація до нових умов дозволила відновити активність у 2023 р.

На початковому етапі вивчення результатів впровадження державної політики у галузі фізичної культури та спорту використовували якісний і інтерпретаційний підхід, заснований на технічному документальному дослідженні, в ході якого була виявлена відповідна інформація по кожному конкретному питанню. Після цього аналізу та ідентифікації дані були класифіковані для розрізнення різних аспектів дослідження. Були визначені такі змінні дослідження: а) кількість проведених спортивних заходів; б) характер заходів (національні/міжнародні); в) кількість культурних і тренувальних заходів; г) кількість задіяних спортивних дисциплін; д) кількість задіяних учасників; е) кількість задіяних волонтерів; г) кількість послів заявок; h) державні інвестиції в розрахунку на муніципалітет, жителя, учасника і захід; і) передбачуване співвідношення фінансових вкладень і прибутковості для кожного муніципалітету; j) цифровий охоплення й залученість. Іншими словами, метою цього дослідження було розділити зібрану інформацію на чотири аспекти: а) організаційне середовище (характеристики участі та

залучення); б) муніципальні державні інвестиції; в) порівняння здійснених інвестицій з оціночними; г) взаємодія та розповсюдження інформації в Інтернеті. При кількісному підході, після того як дані були згруповані, використано методи описової статистики. Статистичний аналіз проводився за допомогою Microsoft Excel 365 версія 16,0, яка також використовувалася для побудови таблиць та розповсюдження даних.

На сайті Державної служби статистики України (ukrstat.gov.ua) можна знайти різноманітну інформацію про фізичну культуру та спорт, зокрема щорічні звіти про фізичну підготовленість населення України, які включають дані про фізичну активність, участь у спортивних заходах та інші показники (<https://data.gov.ua/dataset/pt-assessment>), видатки на фізичну культуру та спорт на одного мешканця, що дозволяє оцінити фінансову підтримку цієї сфери в різних регіонах (<https://data.gov.ua/dataset/e91214ab-f848-4ecc-ab3f-e99875837536>). Інформація про закони та нормативно-правові акти, які регулюють діяльність у сфері фізичної культури та спорту, аналітичні матеріали та дослідження, які допомагають зрозуміти тенденції та виклики у цій сфері, доступ до наборів даних у форматі відкритих даних, що дозволяє користувачам самостійно аналізувати інформацію та використовувати її для власних досліджень. На основі матеріалів з Data.gov.ua про проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України (https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Fizychna_kultura/Szhorichne_ocinuvannia/Ocinuvannya%202023.pdf) можна зробити висновок, що у щорічному оцінюванні 2023 р. брали участь 355,817 тис. осіб (0.9% від загальної чисельності населення України). Оцінювання проводилося у більшості регіонів України, за винятком деяких областей через безпекову ситуацію та воєнний стан. Серед учасників, які пройшли оцінювання, 27,8 % отримали високий рівень фізичної підготовленості, 38,2 % – достатній рівень, 24,9 % – середній рівень, і 9,1 % – низький рівень. В оцінюванні військовослужбовців брали участь 36,383 тисяч слухачів закладів вищої освіти державної форми власності та військовослужбовці. Серед них 25 % отримали високий рівень фізичної

підготовленості, 29,1 % – достатній рівень, 38,1 % – середній рівень, і 7.8% – низький рівень. Тому можна стверджувати, що наразі значна частина населення демонструє високий та достатній рівень фізичної підготовленості, що свідчить про ефективність державної політики у цій сфері. Низький рівень фізичної підготовленості у певної частини населення вказує на необхідність подальшого вдосконалення програм та заходів, спрямованих на підвищення фізичної активності.

Наші дослідження спортивних заходів, незалежно від їх масштабу, дали зрозуміти різні наслідки та переваги, які спорт має на місцевий розвиток У 2021–2023 рр. проаналізовано дев'ять змагань, де проведено 265 спортивних подій, з яких 40 були міжнародними. Ми не лише проаналізували велику кількість заходів і пов'язані з цим нагороди, але й зробили висновок, що міста-організатори прагнули інтернаціоналізувати свої заходи, зробити свої міста відомими учасникам з різних країн, а також отримати вигоду з різних пов'язаних з ними наслідків (економічних, туристичних і культурних, серед інших). Велика кількість дисциплін, задіяних у цих змаганнях, також демонструє мультидисциплінарну здатність спорту залучати учасників з різними професіями та/або інтересами, в середньому по 5 дисциплін на захід. Спорт використовується не тільки як інструмент для формування більш здорових звичок і боротьби з малорухливим способом життя, але і як форма соціальної інтеграції. Участь понад 1 млн. осіб за 10 років демонструє об'єднуючу роль спорту не лише з позиції активної участі, а й щодо зацікавленості у підтримці та популяризації спорту, важливості регулярної фізичної активності для здоров'я. весь. Щодо муніципальних державних інвестицій, то, хоча отримати дані по всіх заходах було неможливо, вдалося встановити, що загальний обсяг інвестицій близько 40 млн. грн. Попри те, що в Україні наразі існують економічні обмеження у сфері державного управління, обсяг і розподіл витрат чітко демонструють намір інвестувати в спорт і забезпечувати кращі умови в плані спортивних послуг і споруд для населення.

Обсяг інвестицій в кожну подію був різним, оскільки вони тісно пов'язані з цілями та потребами міст-організаторів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Попри те, що дані, отримані в галузі фізичної культури й спорту отримані з відкритих джерел, переважно наукової літератури, ЗМІ, вони свідчать про значну економічну віддачу від вкладених інвестицій, що сприяє загальному позитивному аналізу спортивного аспекту. Щодо цифрового розповсюдження інформації та взаємодії, то отримані дані дозволяють стверджувати, що з позиції переглядів на сторінках установ та у соціальних мережах зафіксовано понад 75 тисяч переглядів та майже 65 тисяч лайків (Facebook). У цілому охоплено 800 тисяч осіб, хоча ця цифра може бути вищою, оскільки ми не отримали повних даних про всі заходи. Цифровізація спорту наразі має зростаючий вплив на всіх рівнях. Цифрова взаємодія стане в майбутньому орієнтиром для охоплення та поширення інформації якомога більшій кількості людей, що призведе до залучення до цього процесу більшої кількості учасників, відвідувачів та/або зацікавлених сторін. тип ініціативи.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

3.1. Ключові принципи реформування публічного адміністрування фізичної культури та спорту

Стрімкі зміни світової спільноти визначили розвиток спорту як один з найважливіших напрямків політики країн у процесі глобалізації. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) включила «Фізичне виховання і спорт» до пріоритетних тем соціальних й гуманітарних наук [12]. Здорові громадяни є надбанням країни й головною рушійною силою забезпечення національної конкурентоспроможності. Спорт також покращує культуру, атмосферу та добробут суспільства. Фізичне здоров'я пов'язане з економічними, медичними, культурними, освітніми та соціальними досягненнями. Спорт як механізм міжмуніципальних відносин підсилює роль спортивної політики в суспільстві [34–45]. Аналіз політики спонукає уряд підвищувати якість прийнятих рішень, ефективність роботи організації та міжнародну конкурентоспроможність [25–36].

Спортивна політика відноситься до державної політики, яка застосовується до державних установ, приватних підприємств та громадських організацій [7–10]. Основою спортивної політики є її відповідність потребам громадян, орієнтована на інноваційний розвиток спорту в масштабах всієї країни. Спортом часто використовується як інструмент досягнення неспортивних цілей соціальної політики (наприклад, зменшення злочинності та підвищення соціальної згуртованості) [10–18]. Шкала варіюється на різних рівнях залежно від різних змінних досліджень спортивної політики, наприклад, спорт високих досягнень: з помітним збільшенням державного фінансування посилився тиск щодо досягнення спортивних результатів, але її складність і багатство різних компонент не дозволяють покладатися виключно на

кількісний підхід для подальшого уточнення [14–17]. Таким чином, необхідно використовувати якісний підхід на додаток до змінних ефективності політики.

На основі систематичної схеми огляду досягається консенсус щодо включених і виключених стандартів і допомагає зменшити кількість суперечок. Суспільстві наявні взаємодії в середині, а також між державами і суспільством, що обумовлює політичний, соціальний та економічний діалог між ними. В епоху інформаційного вибуху і стрімкого розвитку Інтернету через відсутність чітких суджень можна отримати невизначені результати [18–24].

Глибоке розуміння історичних, економічних, політичних та організаційних особливостей може допомогти розробити відповідну систему управління спортсменами, зокрема у міжнародних спортивних змаганнях незмінно визначають національну ідентичність, психологію та міжнародний статус [30–49]. Національне визнання у міжнародному спорті найвищих досягнень залежить від здатності здійснювати політичний вплив на відповідні міжнародні спортивні та політичні організації, такі як організація Об'єднаних Націй, Міжнародний олімпійський комітет та міжнародні спортивні федерації [32]. Розробка стратегій м'якої сили за таких умов не має вирішального значення. Водночас, зростає роль державно–приватного партнерства щодо спорту високих досягнень та фізичного виховання для використання безперервного досвіду та вдосконалення такої м'якої сили [33]. Аутсорсинг розглядається як потенційна проблема та тенденція, оскільки це може не відповідати національним інтересам [36–42].

В якості альтернативи традиційним методам реалізації державної політики у галузі фізичної культури і спорту розглядається структура коаліції з урахуванням процедури захисту прав людини. Вона заснована на прагненні до орієнтованих на політику цінностей через координацію між підсистемами за допомогою втручання посередників створює основу політики [16], актуалізуючи спортивне регулювання та ролі гравців у спортивній політиці в соціокультурному вимірі [37], а процес розробки політики фізичного виховання та шкільного спорту реалізується через шкільні спортивні партнерства із

зацікавленими групами [51–55]. Поява політики державного управління, спрямованої на децентралізацію влади через ієрархічне управління є найкращим інструментом політики у спортивному секторі. Децентралізований підхід не може в достатній мірі домінувати і забезпечувати роботу національних спортивних партнерств і низових організацій [17] через відмінності між національними структурами з управління спортивними утвореннями державного та громадського сектору [55], між громадським спортом і спортом високих досягнень [50].

Постійна увага до фінансування спорту з найвищими досягненнями як головний пріоритет державної політики у галузі фізичної культури та спорту призвела до істотних обмежень щодо дисциплін, які розвиваються. Історичний фон для формування національної гордості вимагав успіхів у спорті вищих досягнень, а не академічного прогресу. В цьому ключі вважаємо вартим уваги досвід Фінляндії, яка запровадила низку реформ у соціальній сфері, особливо щодо витрат на соціальне забезпечення на високому рівні. Як наслідок велика увага приділена охороні здоров'я, а фінансування спорту вищих досягнень залишалося на низькому рівні [7–8], сприяючи у такий спосіб оздоровленню нації, популяризації фізичної культури і спорту серед населення та, як наслідок отримали високі результати й на спортивній арені. Схожі політичні підходи та програми використовуються в різних країнах, можуть бути результатом розв'язання спільних економічних проблем і соціального розвитку [35].

Державні субсидії становлять незначну частину загального доходу в структурі доходів добровільних спортивних клубів у Німеччині, Фландрії та Бельгії, в галузі фізичної культури та спорту [8–10]. Вони значною мірою залежать від доходів їх членів, а отже, такі клуби мають велику автономію у прийнятті рішень щодо теорії та залежності від ресурсів. Стратегії, прийняті для боротьби з кризою, зокрема, в Греції, національна на створення спортивних федерацій, диверсифікацію джерел фінансування, зокрема, пошук пожертв та спонсорів. Ці стратегії, пов'язані з оплатою тренувань та експлуатаційних витрат спортсменів, знижують їх фінансові витрати і у такий спосіб

допомагають їм долати труднощі, що безпосередньо впливає на виступ спортсменів на Олімпійських іграх [7–9].

Для таких країн як Великобританія, Австралія, Франція і Китай та більшості їх жителів міжнародні спортивні змагання є ключовим показником національної ідентичності та менталітету [30]. Фактори спортивної політики, які ведуть до міжнародної моделі спортивного успіху SPLISS привертають особливу увагу. Модель SPLISS включає дев'ять концептуальних аспектів внутрішнього взаємозв'язку: фінансову підтримку, організацію і структуру спортивної політики, основу і участь у розвитку спорту, системи виявлення і розвитку талантів, спортивну кар'єру і пенсійну підтримку, тренувальні бази, підготовку і підвищення кваліфікації тренерів, міжнародні/національні змагання, а також наукові дослідження [8–18]. Чим більше диверсифіковано їх фінансування, тим краще вони виступають у спорті вищих досягнень [9–12]. Для досягнення конкурентних переваг конфігурація ресурсів змінюється залежно від організаційних відмінностей [16]. Впровадження системи фізичного виховання та шкільного спорту як ключової політики у Великобританії привернуло увагу лобіюванням та захистом інтересів молодіжного спорту [15]. Також вартим уваги є досвід таких країн як Данія, Франція, Норвегія, Швеція та Фінляндія, які володіють власними економічними і соціальними структурами перерозподілу доходів і регулювання економіки відповідно до суспільних інтересів і об'єктом регулювання є діяльність спортивних організацій різних рівнів, які виявляють відповідальність за реалізацію і комунікацію, особливо на низовому рівні. Наприклад, місцеві спортивні клуби Норвегії можуть спільно з урядовим співтовариством розробляти політику прийняття правильних заходів [9–25].

Підвищення рівня фізичної активності населення, покращення здоров'я, соціальної інтеграції та міжнародного престижу України лежить через розвиток фізичної культури та спорту. Керуючись визначеними у Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року (<https://www.mizhiria-osvita.gov.ua/uploads/1-1.pdf>) пріоритетними напрямками реалізації державної

політики в галузі вбачаємо розвиток спортивної інфраструктури. Цілі реформування державної політики: 1) підвищення рівня фізичної активності населення, залучення більшої кількості людей до регулярних занять спортом; 2) покращення здоров'я нації, зниження рівня захворюваності та підвищення тривалості життя за рахунок активного способу життя; 3) підвищення міжнародного престижу, досягнення високих результатів на міжнародних спортивних змаганнях; 4) економічний розвиток, створення нових робочих місць у сфері фізичної культури та спорту, розвиток спортивного туризму; 5) соціальна інтеграція, зміцнення соціальних зв'язків та сприяння інтеграції різних груп населення через спільні спортивні заходи. Ці напрями та принципи можуть стати основою для ефективного реформування державної політики у сфері фізичної культури та спорту в Україні, сприяючи покращенню якості життя населення та підвищенню міжнародного престижу країни.

Ключові принципи реформування державної політики у галузі фізичної культури та спорту передбачають доступність (забезпечення рівного доступу до спортивних об'єктів та програм для всіх громадян); інклюзивність (врахування потреб різних груп населення, включаючи людей з обмеженими можливостями); сталий розвиток (використання екологічно чистих технологій при будівництві та експлуатації спортивних об'єктів); партнерство (співпраця з приватним сектором, громадськими організаціями та міжнародними партнерами); інновації (впровадження новітніх технологій та методик у сфері фізичної культури та спорту) (табл. 3.1). Інституційний механізм змін включає законодавчу базу (розробку та впровадження законів, що регулюють діяльність у сфері фізичної культури та спорту; внесення змін до існуючих нормативно-правових актів для підтримки нових ініціатив), фінансування (забезпечення фінансової підтримки з боку держави та міжнародних організацій для реалізації екологічних проєктів; залучення приватних інвестицій через партнерства з бізнесом), співпрацю з місцевими органами влади (взаємодію з місцевими адміністраціями для координації дій та забезпечення ефективного управління відходами; підтримку місцевих ініціатив та проєктів у сфері фізичної культури та спорту).

Перспективні напрями вдосконалення державної політики у галузі фізичної культури і спорту в Україні

Напрями	Заходи	Очікувані результати	Економічна оцінка	Економічний ефект
1	2	3	4	5
Розвиток спортивної інфраструктури	Створення та модернізація спортивних об'єктів у всіх регіонах України, зокрема у сільській місцевості. Забезпечення доступності спортивних об'єктів для всіх верств населення	Сталий розвиток Використання екологічно чистих технологій при будівництві та експлуатації спортивних об'єктів. Забезпечення сталого розвитку територій через розвиток спортивної інфраструктури.	Будівництво та модернізація спортивних об'єктів потребує значних капіталовкладень. За оцінками, вартість будівництва одного сучасного спортивного комплексу – 50–100 млн. грн.	Створення нових робочих місць у будівельній галузі та сфері обслуговування спортивних об'єктів. Залучення інвестицій та розвиток спортивного туризму можуть сприяти економічному зростанню регіонів
Популяризація здорового способу життя	Проведення національних кампаній з пропаганди фізичної активності та здорового способу життя через медіа, освітні програми та громадські заходи. Впровадження програм здорового способу життя у навчальних закладах	Покращення здоров'я населення Зниження рівня захворюваності на серцево-судинні та інші хронічні захворювання. Підвищення тривалості життя та якості життя населення.	Проведення національних кампаній з пропаганди здорового способу життя – 10–20 млн. грн. / рік	Зниження витрат на охорону здоров'я завдяки зменшенню рівня захворюваності. Підвищення продуктивності праці через покращення здоров'я населення
Забезпечення інклюзивності у спорті	Забезпечення доступу до спортивних заходів для людей з обмеженими можливостями. Створення спеціалізованих програм та об'єктів для занять спортом людьми з обмеженими можливостями	Соціальна інтеграція Зміцнення соціальних зв'язків, зменшення соціальної ізоляції різних груп населення. Підвищення рівня соціальної активності та взаємодії.	Створення спеціалізованих програм та об'єктів для людей з обмеженими можливостями вимагатиме додаткових інвестицій 5–10 млн. грн. / рік	Підвищення якості життя людей з обмеженими можливостями, їх соціальна інтеграція та зменшення витрат на соціальну підтримку

1	2	3	4	5
Підтримка масового спорту	Розвиток програм, що сприяють залученню широких верств населення до занять спортом. Створення місцевих спортивних клубів та секцій	Економічний розвиток Створення нових робочих місць у сфері фізичної культури та спорту. Розвиток спортивного туризму та залучення інвестицій у спортивну інфраструктуру.	Розвиток місцевих спортивних клубів та секцій – 20–30 млн. грн. / рік	Залучення широких верств населення до занять спортом сприяє покращенню здоров'я та соціальної активності, в довгостроковій перспективі знижує витрати на охорону здоров'я та соціальну підтримку
Підтримка професійного спорту	Забезпечення належного фінансування та умов для підготовки спортсменів високого рівня. Створення сучасних тренувальних центрів	Підвищення іміджу України на міжнародній арені. Підвищення міжнародного престижу Досягнення високих результатів на міжнародних спортивних змаганнях.	Забезпечення належного фінансування та умов для підготовки спортсменів високого рівня – 50–100 млн грн / рік	Підвищення міжнародного престижу України, розвиток спортивного туризму та залучення інвестицій у спортивну інфраструктуру

Джерело: власні дослідження.

Представлені пропозиції спрямовані на комплексний розвиток фізичної культури та спорту в Україні, що сприятиме покращенню якості життя населення та підвищенню міжнародного престижу країни. Впровадження запропонованих заходів потребує значних фінансових ресурсів, однак очікувані економічні та соціальні вигоди можуть значно перевищити витрати. Покращення здоров'я населення, підвищення соціальної інтеграції та міжнародного престижу України сприятимуть сталому економічному розвитку та підвищенню якості життя громадян.

3.2. Пропозиції щодо зміни законодавства та механізмів залучення додаткових фінансових ресурсів у сферу фізичної культури та спорту

На нашу думку, модернізація законодавчого поля та фінансових механізмів у сфері фізичної культури і спорту України потребує комплексного підходу, зокрема, необхідно: 1) оптимізувати нормативно-правову базу: вдосконалити Закон України «Про фізичну культуру і спорт» шляхом деталізації повноважень суб'єктів управління, чіткого визначення механізмів фінансування та контролю за використанням коштів, а також впровадження сучасних принципів управління спортом; 2) розширити можливості самоврядування: делегувати національним спортивним федераціям більші повноваження в організації змагань, підготовці спортсменів, а також у залученні спонсорських коштів; 3) підвищити ефективність спортивної освіти: забезпечити належне фінансування спеціалізованих закладів освіти спортивного профілю та центрів олімпійської підготовки, впровадити сучасні методики навчання та тренувань; 4) інклюзивний розвиток спорту: оптимізувати діяльність Національного комітету спорту інвалідів України, забезпечити доступність спортивних споруд та інвентарю для осіб з інвалідністю, розробити державні програми підтримки спорту для людей з особливими потребами; 5) Цифрова трансформація: впровадити єдиний

державний електронний реєстр спортсменів, тренерів, спортивних організацій та спортивних споруд, розробити інформаційні системи для моніторингу та аналізу даних у сфері фізичної культури і спорту.

Механізми залучення фінансових ресурсів у розвиток фізичної культури та спорту включає державні програми та гранти (розробку державних комплексних і цільових програм фінансування фізичної культури і спорту; впровадження грантових програм для підтримки спортивних ініціатив та проектів); приватні інвестиції та спонсорство (створення економічно привабливих умов для залучення приватних інвестицій у спортивну інфраструктуру; заохочення спонсорства та партнерства між державою і приватним сектором); міжнародна співпраця (використання досвіду країн Європейського Союзу щодо фінансування спорту; залучення міжнародних організацій та фондів для підтримки спортивних програм в Україні); податкові пільги (запровадження податкових пільг для компаній, які інвестують у розвиток фізичної культури та спорту; надання податкових знижок для громадян, які роблять благодійні внески на підтримку спортивних заходів та інфраструктури. Ці заходи можуть сприяти вдосконаленню державної політики у сфері фізичної культури та спорту в Україні, залученню додаткових фінансових ресурсів та підвищенню ефективності управління цією сферою. Також вважаємо за доцільне створення національного фонду розвитку спорту з метою забезпечення стабільного фінансування спортивних програм та проектів. Фонд може фінансуватися за рахунок державного бюджету, приватних інвестицій, міжнародних грантів та благодійних внесків (табл. 3.2).

Проектні пропозиції вдосконалення державної політики у галузі фізичної культури і спорту в Україні

Проект 1	Мета 2	Механізм 3	Очікувані результати 4
створення національного фонду розвитку спорту	забезпечення стабільного фінансування спортивних програм та проектів	Фонд може фінансуватися за рахунок державного бюджету, приватних інвестицій, міжнародних грантів та благодійних внесків	Підвищення фінансової стабільності спортивних організацій, підтримка молодих спортсменів та розвиток спортивної інфраструктури.
Впровадження системи державного замовлення на спортивні послуги	Забезпечення доступності спортивних послуг для всіх верств населення	Держава укладає контракти з приватними та громадськими організаціями на надання спортивних послуг	Підвищення якості та доступності спортивних послуг, стимулювання розвитку приватного сектору у сфері спорту
Розвиток державно-приватного партнерства (ДПП)	Залучення приватних інвестицій у розвиток спортивної інфраструктури	Створення сприятливих умов для інвесторів, включаючи податкові пільги та гарантії повернення інвестицій	Збільшення кількості сучасних спортивних об'єктів, зменшення навантаження на державний бюджет
Підтримка інновацій у спорті	Впровадження новітніх технологій та методик у сфері фізичної культури та спорту	Фінансування наукових досліджень та розробок, створення інноваційних центрів	Підвищення ефективності тренувальних процесів, покращення результатів спортсменів, розвиток спортивної науки.
Розширення міжнародної співпраці	Використання міжнародного досвіду та залучення іноземних інвестицій	Укладання угод про співпрацю з міжнародними спортивними організаціями, участь у міжнародних проектах та програмах	Підвищення рівня підготовки українських спортсменів, обмін досвідом та технологіями, залучення додаткових фінансових ресурсів
Створення національної системи моніторингу та оцінки	Забезпечення прозорості та ефективності реалізації програм у сфері фізичної культури та спорту	Впровадження електронних систем моніторингу, регулярне проведення оцінок ефективності програм та проектів	Підвищення ефективності використання ресурсів, своєчасне виявлення проблем та коригування програм
Підтримка молодіжного спорту	Залучення молоді до занять спортом, розвиток дитячо-юнацьких спортивних шкіл	Фінансування програм розвитку молодіжного спорту, створення умов для тренувань та змагань	Підвищення рівня фізичної активності серед молоді, виявлення та підтримка талановитих спортсменів
Розвиток спортивного туризму	Залучення туристів до України через розвиток спортивних заходів та інфраструктури	Організація міжнародних спортивних змагань, створення туристичних маршрутів, пов'язаних зі спортом	Збільшення туристичних потоків, розвиток місцевої економіки, підвищення міжнародного престижу України

1	2	3	4
Підтримка ветеранів спорту	Забезпечення соціальної підтримки та визнання заслуг ветеранів спорту	Впровадження програм соціальної підтримки, створення умов для активного способу життя ветеранів спорту	Підвищення якості життя ветеранів спорту, збереження їхнього досвіду та знань для молодих спортсменів
Розвиток спортивної науки та освіти	Підвищення рівня наукових досліджень у сфері спорту, підготовка висококваліфікованих фахівців	Фінансування наукових досліджень, створення спеціалізованих освітніх програм та центрів	Підвищення ефективності тренувальних процесів, розвиток нових методик та технологій у спорті
Стимулювання корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)	Залучення бізнесу до підтримки фізичної культури та спорту	Впровадження податкових пільг для компаній, які інвестують у спортивні проекти та програми	Збільшення фінансування спортивних ініціатив, підвищення соціальної відповідальності бізнесу
Розвиток спортивної дипломатії	Використання спорту як інструменту міжнародної співпраці та зміцнення міжнародних відносин	Організація міжнародних спортивних заходів, участь у міжнародних спортивних організаціях та проектах	Підвищення міжнародного престижу України, зміцнення міжнародних відносин через спорт.
Підтримка інноваційних стартапів у сфері спорту	Стимулювання розвитку нових технологій та інновацій у спорті	Фінансування стартапів, створення інкубаторів та акселераторів для спортивних технологій	Розвиток нових технологій у спорті, підвищення ефективності тренувальних процесів та управління спортивними організаціями
Впровадження програм реабілітації через спорт	Використання спорту як засобу реабілітації для людей з різними захворюваннями та травмами	Створення спеціалізованих програм реабілітації, фінансування реабілітаційних центрів	Підвищення якості життя людей з захворюваннями та травмами, зниження витрат на медичну реабілітацію
Підтримка спортивних медіа та журналістики	Підвищення рівня інформованості населення про спортивні події та досягнення	Фінансування спортивних медіа проектів, підтримка спортивної журналістики	Підвищення інтересу до спорту серед населення, популяризація здорового способу життя.
Розвиток спортивної інфраструктури в освітніх закладах	Забезпечення доступу до сучасних спортивних об'єктів для учнів та студентів	Фінансування будівництва та модернізації спортивних залів, стадіонів та майданчиків у школах та університетах	Підвищення рівня фізичної активності серед молоді, створення умов для розвитку спортивних талантів

1	2	3	4
Підтримка спортивних волонтерських програм	Залучення громадян до організації та проведення спортивних заходів	Створення програм підтримки волонтерів, надання їм необхідних ресурсів та навчання	Підвищення рівня громадської активності, розвиток волонтерського руху у сфері спорту
Впровадження програм спортивного обміну	Обмін досвідом та знаннями між українськими та іноземними спортсменами та тренерами	Організація програм обміну, стажувань та спільних тренувальних зборів	Підвищення рівня підготовки українських спортсменів, обмін передовими методиками та технологіями
Підтримка спортивних ініціатив на місцевому рівні	Залучення місцевих громад до розвитку фізичної культури та спорту	Фінансування місцевих спортивних проєктів, надання грантів та субсидій	Підвищення рівня фізичної активності серед населення, розвиток місцевих спортивних ініціатив.
Розвиток спортивної інфраструктури для зимових видів спорту	Створення умов для розвитку зимових видів спорту в Україні	Будівництво та модернізація льодових арен, гірськолижних трас та інших об'єктів для зимових видів спорту	Підвищення рівня підготовки спортсменів у зимових видах спорту, залучення туристів та розвиток спортивного туризму.
Впровадження програм спортивного наставництва	Підтримка молодих спортсменів через наставництво досвідчених тренерів та спортсменів	Створення програм наставництва, де досвідчені спортсмени та тренери допомагають молодим талантам розвиватися	Підвищення рівня підготовки молодих спортсменів, передача досвіду та знань
Розвиток спортивної медицини	Забезпечення високого рівня медичного обслуговування спортсменів	Фінансування досліджень у сфері спортивної медицини, створення спеціалізованих медичних центрів	Підвищення рівня здоров'я спортсменів, зниження ризику травм та захворювань
Підтримка спортивних заходів для ветеранів	Забезпечення можливостей для активного способу життя ветеранів спорту	Організація спортивних заходів та змагань для ветеранів, створення спеціалізованих програм	Підвищення якості життя ветеранів спорту, збереження їхньої активності та здоров'я
Розвиток спортивного маркетингу	Підвищення привабливості спорту для інвесторів та спонсорів.	Впровадження сучасних методів спортивного маркетингу, створення брендів спортивних команд та заходів	Залучення додаткових фінансових ресурсів, підвищення популярності спорту серед населення
Підтримка спортивних програм для людей похилого віку	Забезпечення можливостей для фізичної активності людей похилого віку	Створення спеціалізованих програм та заходів для людей похилого віку, фінансування спортивних клубів для цієї категорії населення	Підвищення рівня фізичної активності серед людей похилого віку, покращення їхнього здоров'я та якості життя

Джерело: власні дослідження.

Наслідком реалізації запропонованих впроваджень стане економічний розвиток в країні, залучення приватних інвестицій та міжнародних грантів сприятиме економічному зростанню, створення нових робочих місць у сфері фізичної культури та спорту; соціальні вигоди (підвищення доступності спортивних послуг для всіх верств населення; зміцнення соціальних зв'язків та інтеграція різних груп населення); покращення здоров'я населення (зниження рівня захворюваності та підвищення тривалості життя завдяки активному способу життя; формування культури здорового способу життя серед населення); міжнародний престиж (досягнення високих результатів на міжнародних спортивних змаганнях; підвищення іміджу України на міжнародній арені). Впровадження цих пропозицій сприятиме комплексному розвитку фізичної культури та спорту в Україні, залученню додаткових фінансових ресурсів та підвищенню ефективності управління цією сферою. Покращенню управління та прозорості сприятиме впровадження системи моніторингу та оцінки сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів та своєчасному виявленню проблем; забезпечення прозорості реалізації програм підвищить довіру громадськості до державної політики у сфері спорту.

Залучення молоді та розвиток талантів можливе через підтримку молодіжного спорту сприятиме виявленню та розвитку талановитих спортсменів, підвищенню рівня фізичної активності серед молоді; створення умов для тренувань та змагань забезпечить рівні можливості для всіх дітей та підлітків. Розвиток спортивного туризму сприятиме збільшенню туристичних потоків, розвитку місцевої економіки та підвищенню міжнародного престижу України. Організація міжнародних спортивних змагань приверне увагу до України як до спортивної дестинації. Впровадження програм соціальної підтримки ветеранів спорту підвищить їхню якість життя та забезпечить визнання їхніх заслуг. Збереження досвіду та знань ветеранів спорту сприятиме розвитку молодих спортсменів. Підвищення рівня наукових досліджень у сфері спорту сприятиме розвитку нових методик та технологій. Підготовка

висококваліфікованих фахівців забезпечить ефективне управління та розвиток спорту в Україні.

Стимулювання корпоративної соціальної відповідальності сприятиме залученню додаткових фінансових ресурсів у сферу спорту. Підтримка інноваційних стартапів сприятиме розвитку нових технологій та підвищенню ефективності спортивних процесів. Розвиток спортивної дипломатії сприятиме зміцненню міжнародних відносин та підвищенню престижу України на міжнародній арені. Організація міжнародних спортивних заходів приверне увагу до України як до спортивної дестинації. Впровадження програм реабілітації через спорт підвищить якість життя людей з захворюваннями та травмами. Зниження витрат на медичну реабілітацію завдяки використанню спорту як засобу реабілітації. Підтримка спортивних медіа та журналістики підвищить рівень інформованості населення про спортивні події та досягнення. Популяризація здорового способу життя сприятиме підвищенню рівня фізичної активності серед населення.

Розвиток спортивної інфраструктури в освітніх закладах сприятиме залученню учнів та студентів до занять спортом, створенню умов для розвитку спортивних талантів серед молоді. Підтримка спортивних волонтерських програм сприятиме підвищенню рівня громадської активності та залученню громадян до організації спортивних заходів, розвитку волонтерського руху у сфері спорту. Впровадження програм спортивного обміну сприятиме підвищенню рівня підготовки українських спортсменів та обміну передовими методиками та технологіями, зміцненню міжнародних спортивних зв'язків. Підтримка спортивних ініціатив на місцевому рівні сприятиме підвищенню рівня фізичної активності серед населення та розвитку місцевих спортивних проєктів, залученню місцевих громад до розвитку фізичної культури та спорту. Розвиток спортивної інфраструктури для зимових видів спорту сприятиме підвищенню рівня підготовки спортсменів та залученню туристів, розвитку спортивного туризму та підвищенню міжнародного престижу України.

Впровадження програм спортивного наставництва сприятиме розвитку молодих талантів та підвищенню рівня їхньої підготовки, передачі досвіду та знань від досвідчених спортсменів та тренерів. Розвиток спортивної медицини забезпечить високий рівень медичного обслуговування спортсменів, зниження ризику травм та захворювань, сприятиме підвищенню рівня здоров'я спортсменів. підтримка спортивних заходів для ветеранів сприятиме збереженню їхньої активності та здоров'я, підвищенню якості життя ветеранів спорту. Розвиток спортивного маркетингу підвищить привабливість спорту для інвесторів та спонсорів, залучення додаткових фінансових ресурсів для розвитку спорту. Підтримка спортивних програм для людей похилого віку сприятиме підвищенню рівня їхньої фізичної активності та покращенню здоров'я, підвищенню якості життя людей похилого віку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Світовий досвід та вітчизняна практика має підштовхнути до роздумів про політичні плани та легітимність реформи освіти з фізичного виховання і правильний розподіл ресурсів, що повинно стати ключовими аспектами в Україні. Дослідження засвідчило, що основні обов'язки щодо впровадження політики «Спорт для всіх» реалізовано через масові спортивні організації. Для спорту вищих досягнень ключову роль відіграє модель Міжнародного спортивного успіху (SPLISS).

2. Впровадження зазначених пропозицій сприятиме комплексному розвитку фізичної культури та спорту в Україні, підвищенню ефективності управління цією сферою та залученню додаткових фінансових ресурсів. Це забезпечить сталий розвиток спорту, покращення здоров'я населення та підвищення міжнародного престижу України.

ВИСНОВКИ

1. Спорт може бути різноманітним і складним джерелом впливу на політику як всередині національних суспільств і держав, так і між ними. Політичне значення спорту базується на його центральній ролі в популярній культурі та соціалізації. Він використовується свідомо та інструментально державами, політичними та економічними елітами в різних соціальних та економічних контекстах. Оборона, громадський контроль, зовнішня політика, національна ідентичність та економіка є ключовими сферами, які формують основу для уявлення ролі спорту в житті суспільства, як держава використовувала спорт для досягнення власних мінливих цілей. Спортивні мегаподії відіграють вагоме значення для сприяння міжнародному визнанню держав, зміцненню національної ідентичності та встановленню дипломатичних контактів у зовнішній політиці, що є ілюстрацією як внутрішньої ролі спорту та спортивної культури в політиці, так і транснаціоналізації світової спільноти, коли внутрішні соціальні та культурні проблеми можуть стати серйозною політичною проблемою в розділених суспільствах, а ефективне політичне співробітництво й альянси, що діють у протилежних цілях, – створюватися поза національними кордонами, групами, урядами.

2. Актуальність вивчення питання розвитку державної політики в сфері фізичної культури та спорту полягає в кількох ключових аспектах: покращення здоров'я населення, соціальної інтеграції, економічного розвитку, національної ідентичності. Просвітництва та освітніх можливостей. Так, фізична активність є важливим фактором для підтримки здоров'я. Державна політика, спрямована на розвиток спорту, сприяє зниженню рівня захворюваності та підвищенню тривалості життя. Спорт сприяє соціальній інтеграції, об'єднуючи людей різного віку, статі та соціального статусу. Це допомагає зменшити соціальну нерівність та сприяє формуванню згуртованого суспільства. Інвестиції в спортивну інфраструктуру та організацію спортивних заходів можуть стимулювати економічний розвиток, створюючи нові робочі місця та

залучаючи туристів. Участь у міжнародних спортивних змаганнях підвищує престиж країни на міжнародній арені та сприяє формуванню національної гордості. Спорт сприяє розвитку важливих навичок, таких як командна робота, лідерство та дисципліна, що є корисними в інших сферах життя. Реагування на виклики цих аспектів допомагає розробляти ефективні стратегії та політики, які сприяють всебічному розвитку суспільства.

3. Державна політика в сфері фізичної культури та спорту спрямована на створення умов для розвитку фізичної активності серед населення, підвищення рівня здоров'я та якості життя громадян. Вона включає в себе різні заходи та інструменти, які сприяють популяризації спорту, підтримці спортивних організацій та інфраструктури, а також забезпеченню доступу до спортивних заходів для всіх верств населення.

4. Наразі як ніколи раніше спортивна політика повинна бути спрямована на те, щоб приносити користь населенню не лише через поліпшення стану здоров'я протягом усього життя, але, що найголовніше, завдяки прямому впливу, який спорт має на нашу життя та добробут. Потужними гравцями на цій арені стають політика та наука, оскільки це єдиний спосіб досягти всеосяжних результатів та впровадити ефективні стратегії, що гарантують умови доступу до спорту, на противагу минулому, де лише невелика кількість представників еліти мала необхідні умови для занять спортом. Політичні рішення не повинні бути заручниками ідеологій, а повинні ґрунтуватися на чіткому визнанні того, що спорт приносить незмірну користь суспільству і що його слід заохочувати більше, ніж будь-коли.

5. Результати наших досліджень демонструють мобілізуючий потенціал стратегічно спланованих політичних дій, спрямованих на популяризацію та розвиток спорту різноманітним чином для будь-якого віку та контекстів. Розвиток спортивної діяльності на місцевому рівні в довгостроковій перспективі можливий лише за високого рівня залученості громадян шляхом ефективної реалізації державної політики в галузі спорту, яка приносить користь суспільству на всіх рівнях.

6. Лише надання державних спортивних послуг вже недостатньо, і тому необхідно продовжувати зусилля з просування різноманітних спортивних програм та заходів, що підтримуються політичними діями національних та місцевих органів влади та стратегічно плануються як постійні політичні заходи для модернізації суспільства та підвищення фізичного та емоційного добробуту населення. Приклад Європейських країн є зразковим, оскільки включає складний процес міждисциплінарної організації, що надає безпосередній вплив на населення. Однак фактичних даних та наукових досліджень з цього питання практично не існує, що ускладнює оцінку його реального впливу на громадян.

7. У контексті глобалізаційних процесів та євроінтеграційних прагнень України набуває особливої актуальності комплексне наукове дослідження зарубіжного досвіду державного управління у сфері фізичної культури і спорту. Приоритетним напрямком таких досліджень є систематичний аналіз європейських моделей управління, оскільки вони можуть слугувати ефективним інструментом наближення національної системи фізичного виховання до європейських стандартів. Для ефективного впровадження міжнародних стандартів у сфері фізичної культури і спорту в Україні необхідно створити стабільний інституційний механізм координації та управління процесами дослідження та адаптації зарубіжного досвіду. Оптимальним рішенням є централізація цих функцій у Міністерстві молоді та спорту України. Це дозволить забезпечити цілеспрямований характер досліджень, спрямованих на вирішення конкретних завдань державної політики, а також гарантувати їхню практичну значущість. Традиційне розуміння спорту як виключно комерційної діяльності, зосередженої на професійному спорті, потребує переосмислення. Досвід розвинених країн демонструє, що масовий спорт має значний потенціал для стимулювання економічного зростання завдяки створенню нових робочих місць та розвитку місцевого бізнесу. Тому необхідна державна підтримка, спрямована на створення умов для взаємодії державних органів, бізнесу та громадських організацій у сфері фізичної культури і спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми теорії і методики фізичного виховання: Колективна монографія / Упоряд. О. М. Вацеба, Ю. В. Петришин, Є. Н. Приступа, І.Р. Боднар. Л.: Українські технології. 2005. 296 с.
2. Апаров А. М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. *Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Правознавство*. 2017. Том 22, № 1 (30). С. 6–19.
3. Аріфходжаєва Т. Б. Поняття публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення. *Форум права*. 2016. №3. С. 12–15.
4. Батюк А., Ляшок О. Проблеми визначення пріоритетів у галузі фізкультурно-оздоровчої роботи. *Фізична культура і спорт*. 2007. № 2. С.12–17.
5. Борисова О., Петрушевський Є. Система організації та управління спортом в Україні в умовах глобалізації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2018. №3. С. 3–7.
6. Бородін Ю. Чи можна бути здоровим за 20 копійок на рік? *Дзеркало тижня*. 2002. № 21. URL: http://gazeta.dt.ua/HEALTH/chi_mozhna_buti_zdorovim_za_20_kopiyok_na_rik.html
7. Вавренюк С. А. Механізми державного управління розвитком фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах України : дис. ... канд. наук з держ. упр: 25.00.02. Харків, 2015. 205 с.
8. Войтович Р.В. Глобалізація як універсальна форма історичної динаміки перехідних суспільств. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. Вип. 1. С. 21–32.
9. Гасюк І. Л. Механізми державного управління фізичною культурою та спортом в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2013.39 с.
10. Гасюк І. Л. Організаційна структура державного управління фізичною культурою та спортом в Україні. *Університетські наукові записки*. 2010. № 3.

С. 195–203.

11.Гасюк І. Л. Пріоритетні напрями удосконалення системи державного управління фізичною культурою і спортом. *Економіка та держава*. 2013. № 11. С. 129–132.

12.Гацуля О. М. Розвиток галузевого управління у сфері фізичної культури та спорту: концептуальні засади. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 1. С. 176–185.

13.Герцик М. С., Вацеба О. М. Вступ до спеціальностей галузі «фізичне виховання і спорт»: Підручник. Харків: «ОВС», 2005. С. 123–133.

14.Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1.03.2017 р. № 115. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-п>.

15.Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України / За ред. М.Зубалія. перероб. і доповн. К., 1997. 36 с.

16.Джафарова О.В., Іванов В.О Спортивне право як підгалузь Особливої частини адміністративного права. *Юрист України*. 2011. № 3 (16). С. 44–49.

17.Зайдовий Ю. Історико-політичні та організаційні аспекти формування і розвитку Національних олімпійських структур в Україні та країнах Європи. Л.: Українські технології. 2004. 176 с.

18.Закон України «Про фізичну культуру і спорту» URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808\(12](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808(12)

19.Імас Є., Мічуда Ю. Тенденції розвитку у сфері фізичної культури та спорту в умовах сучасного ринку. *Теорія і методика фіз. виховання і спорту*. 2015. № 2. С. 142–149.

20.Інформаційна довідка щодо співробітництва України з Європейським Союзом у сферах молодіжної політики, фізичної культури і спорту URL: http://dsmsu.gov.ua/media/2015/02/23/42/Ykrayina_YES_02.2016.pdf

21.Лукащук В. І. Державна політика в галузі фізичної культури і спорту: українські реалії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н.*

Каразіна. 2014, № 1101.

22.Ковальов І. М. Адміністративно-правові засади фізичної підготовки у правоохоронних органах : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Храків, 2017. 215 с.

23.Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

24.Копа В. М. Соціальна цінність модусу здоров'я : автореф. дис ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Вадим Михайлович Копа; Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2005. 18 с.

25.Міністерство молоді та спорту України: Дитячо-юнацький спорт. Міжнародний досвід. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/category/67/>

26.Міністерство молоді та спорту України: Масовий спорт. Міжнародний досвід URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/category/61>

27.Міністерство молоді та спорту України: співпраця з центральним органами виконавчої влади. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/category/60>.

28.Моргунов О. А. Європейська модель публічного адміністрування сфер фізичної культури та спорту: перспективи впровадження в Україні. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Вип. 6. С. 150–155.

29.Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту: затверджена Указом Президента України від 28 вересня 2004 р. № 1148. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

30.Нерода Н. Характеристика європейської моделі професійного спорту та її відмінності від американської. Спортивна наука України. 2016. №2 (72). С. 68-72. URL: <http://sportscience.ldufk.edu.ua>

31.Нестеряк Ю.В. Державна інформаційна політика та державне управління в умовах інформаційного суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 23. С. 111–114.

32.Нікітенко, С. В. Особливості фінансування фізичної культури і спорту в Україні. *Держава та регіони*. 2016. № 53. С.103-106.

33.Ніколаєв О.А. Роль держави у розвитку фізичної культури і спорту Вісн. наук. праць ЧДУ ім. П. Могили. 2012. Вип. 182. Т. 194. С. 55–59

34.Новітні медико-педагогічні технології зміцнення та збереження здоров'я учнівської молоді. Л., Українські технології. 2003. 148 с.

35.Олійник М.О. Організаційні аспекти управління фізичною культурою і спортом в Україні. Харків: ХДАФК. 2003. 172 с.

36.Олійник М.О., Скрипник А.П. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні / Вид. 3-є, переробл. і доповн. Харків: ХаДІФК. 2000. 292 с.

37.Палюх А. Я. Системний підхід у правовому регулюванні фізкультурно-спортивної сфери. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2019. № 2 (81). С. 91–99.

38.Палюх А.Я. Правова регламентація спорту та його видів Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2019. № 39. С. 4–7.

39.Пірен М.І. Європейські цінності – якісно новий формат державотворення в процесі реформування українського суспільства на шляху до демократії. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Сер.: “Держав(не управління)»*. 2015. № 4. С. 87–92.

40.Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту: Указ Президента України від 28.09.2004 р. № 1148/2004. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004>

41.Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. №3808-XII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>.

42.Свістельник І. Р. Спортивний інформаційний простір України у мережі Інтернет. Л., 2004. 32 с.

43.Середа В. В., Кісіль З. Р., Кісіль Р. В. Адміністративне право: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 520 с.

44.Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

45.Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року

Постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. N 1089 http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP201089.html.

46.Сучасна освіта України: державно управлінський аспект: Монографія / Л. М. Грень, С. А. Вавренюк, П. І. Алієва. Харків: НУЦЗУ, 2021. 236 с

47.Фролова Л. С. Вступ до спеціальності «Фізичне виховання»: навч.-метод. посіб. Черкаси, 2014. 282 с.

48.Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації». К., 1998. 48 с.

49.Черба В., Герасимова Є. Стан та перспективи розвитку сфери фізичної культури в Україні. *Економіка та держава*. 2017. № 7. С. 70–75.

50.Червона, С. П. Підготовка тренерів-викладачів спортивних команд до управлінської діяльності. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор і єдиноборств у вищих навчальних закладах*. 2018. №2. С. 75–78.

51.Чокля О. І., Фальковський А. О. Специфіка державно-правового регулювання фізичної культури і спорту в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 2 (31). С. 3-8.

52.Чухно І. А. Роль інновацій в забезпеченні соціально(економічного) розвитку регіону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 7. С. 124–127.

53.Якубів Ю. Д. Моделі державної політики у галузі спорту. *Вісник економіки, права, соціології*. 2012. 4. С. 211-213.

54.Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: підручник. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 653 с.

55.Areas of EU action URL: <https://ec.europa.eu/info/about-european-union/about-european-commission/areas-euaction>.

56.Sport in the EU. URL: [https://europa.eu/european\(union/topics/sport_en](https://europa.eu/european(union/topics/sport_en)

ДОДАТКИ

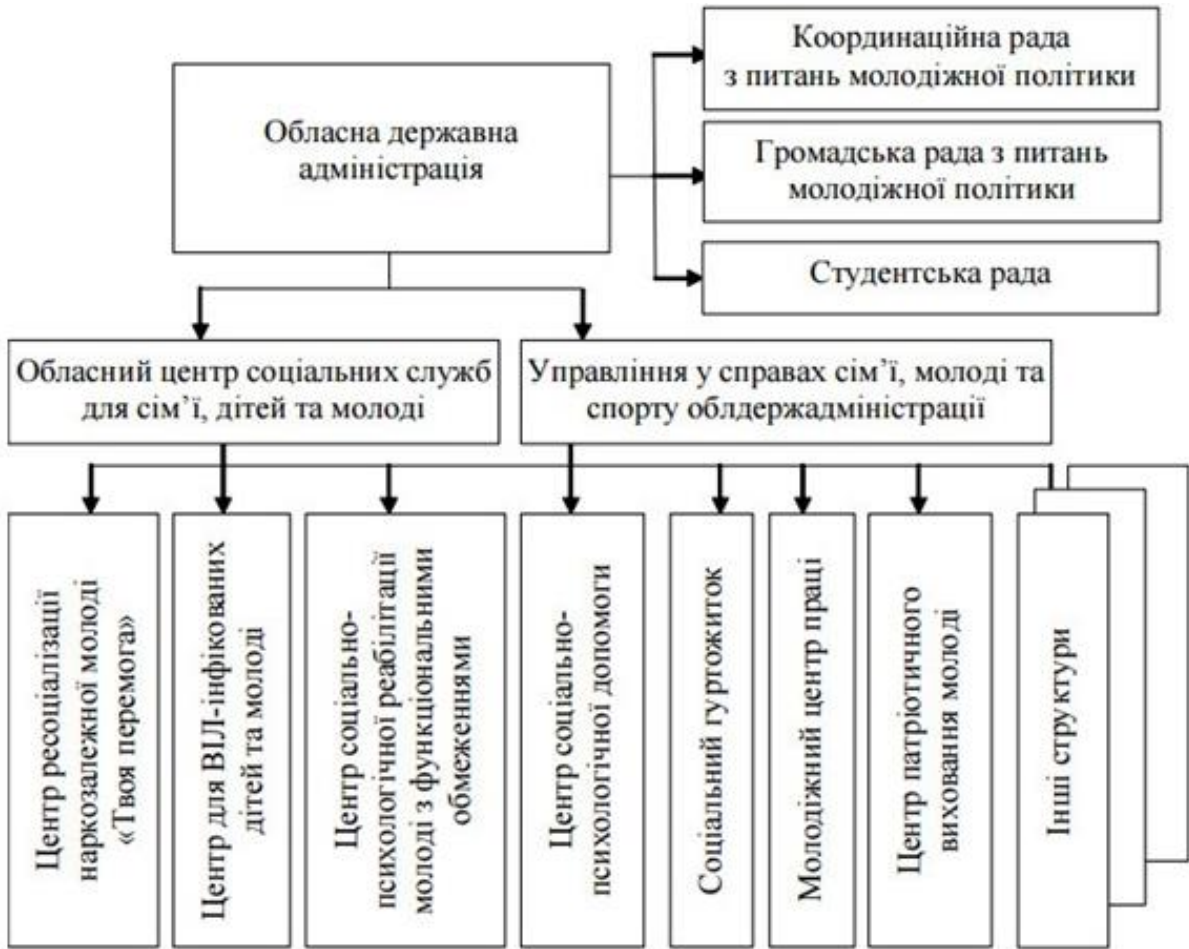
Додаток А

Управління сферою фізичної культури та спорту

Додаток Б

Організаційна структура управління сферою фізичної культури та спорту на обласному рівні

Додаток В

Структура, взаємозв'язок і характер діяльності фізкультурно-спортивних організацій України

Додаток Г

Види забезпечення галузі фізичної культури та спорту

